

Техническа бележка: COVID-19 и децата, лишени от свобода¹

Снимката е предоставена от © UNICEF/UNI117442/Estey

Въведение

Опитът от предишни епидемични взривове от заразни болести сочи, че преките последици от COVID-19, както и мерките за предотвратяване и контрол на разпространението му, най-вероятно ще доведат до възникване на нови рискове за закрилата на децата. Освен това съществуващите рискове вероятно ще се засилят. В тези обстоятелства някои групи от населението са по уязвими. Сред тях, както се посочва в настоящата техническа бележка, са лишените от свобода деца, които често изпитват психосоциални проблеми, а физическото и психичното им здраве е изложено на риск. Те живеят в пренаселени или нехигиенични условия и са по уязвими на малтретиране, тормоз и negliжиране.

Извлечените от предишни епидемии поуки подчертават необходимостта държавите да отчитат повишените потребности от закрила на децата при съставянето и изпълнението на плановете си за ответна реакция. Неудовлетворяването на тези потребности или забавеното прилагане на съгласувани ответни действия може да увеличи страданието, да причини непоправими вреди на деца и да забави възстановяването на цели общности.

В усилията си да противодействат на пандемията от COVID-19 държавите са длъжни да гарантират, че човешките права на всяко лишено от свобода дете изцяло се зачитат, защитават и изпълняват. Това включва осигуряване на адекватни грижи и защита от вреди, в това число чрез предприемане на конкретни стъпки за намаляване на пренаселеността във всички места за задържане и лишаване от свобода, където са задържани деца и осигуряване на безопасно настаняване в условия без лишаване от свобода, в центрове от семеен тип, или в институции, базирани в общността. Това означава също, че всички решения и действия, отнасящи се до деца, задължително трябва да се ръководят от принципите за най-добрия интерес на детето, правото на децата на живот, на оцеляване и развитие и правото да бъдат изслушвани по всички въпроси, които се отнасят до тях.

Целта на настоящата техническа бележка е да предостави на органите по изпълнение на наказанието лишаване от свобода важна информация и мерки в отговор на епидемията от COVID-19, включително:

1. налагане на мораториум върху нови настанявания на деца в местата за задържане;
2. освобождаване на всички деца, чието освобождаване не крие опасност; и
3. защита на здравето и благополучието на всички деца, които трябва да останат задържани.

1. Как да бъдат защитени правата на децата, лишени от свобода и да се предотврати увеличаване на броя на задържаните деца по време на епидемията от COVID-19

Конвенцията на ООН за правата на детето (КООНПД) се отнася за всички деца при всякакви обстоятелства, в това число в извънредни ситуации. Всеки ден [стотици хиляди деца](#) по света са лишени от свобода в места за задържане. Макар че всеки може да се зарази с болестта, причинена от коронавируса (COVID-19), децата, лишени от свобода в места от затворен тип, в това число децата, задържани с родителите си или с полагащите грижи за тях лица, децата в местата за задържане на имигрантиⁱⁱ и децата, задържани по съображения за защита на националната сигурностⁱⁱⁱ, са изложени на по-голям риск от заразяване и разпространение на болестта^{iv}. Мерките, наложени с цел контрол на разпространението на вируса и въздействията му върху обществото, вероятно също ще засегнат неблагоприятно благосъстоянието и здравословното им развитие, в това число получаването на адекватни грижи по време на задържането им и подкрепа от семействата и общността им.

Съгласно член 24 от КООНПД децата имат правото да ползват най-високия достижим стандарт на здравословно състояние. Лишените от свобода деца са по-уязвими за заразяване с COVID-19 заради ограниченията на затворените пространства, в които живеят. Лишаването от свобода затруднява практикуването на самоизолация или физическо дистанциране, особено в местата за задържане, които са пренаселени и с лоша хигиена и където мерките за охрана и сигурност или инфраструктурата ограничават достъпа до вода, тоалетни и основни хигиенни ресурси. Лишените от свобода деца имат общи демографски характеристики, отличаващи се като цяло с по-лошо здраве от останалото население, по-голяма вероятност да имат или да изпитват непроявени или придружаващи психосоциални, физически или психични проблеми, които се влошават вследствие от задържането им под стража и са лишени от качествени здравни услуги дори преди възникване на извънредна ситуация. Те често не се хранят добре и нямат адекватен достъп до качествени услуги, в това

число подкрепа за психичното им здраве и психосоциална подкрепа, социални и образователни услуги. При тези условия местата за задържане и лишаване от свобода могат да са източник на зараза, разрастване и разпространение на епидемията от COVID-19 във и извън затворите, арестите и поправителните домове.

В местата за задържане и лишаване от свобода не само децата са изложени на сериозен риск от заразяване с вируса. Изложени на риск са и служителите в тях (полицаи, надзорно-охранителен състав, обгрижващи лица, социални работници, здравни специалисти и друг персонал), семействата им и общностите им. Възможно е служителите да не са снабдени с адекватни предпазни средства. Възможно е също да изпитват страх и да са подложени на стигматизиране, особено когато са установени огнища на зараза в местата за задържане и лишаване от свобода. В редица страни COVID-19 [започна да поразява затвори](#), арести и центрове за задържане на имигранти, както и други места, където са настанени лишени от свобода деца,^v а като ответна реакция много страни предприемат понастоящем превантивни мерки за намаляване на броя на лишените от свобода деца.^{vi}

Мерките за профилактика и контрол на общественото здраве в местата за задържане и лишаване от свобода също могат да увеличат уязвимостта на децата към без друго повишения риск от насилие, включително насилие, основано на пола. При това в много случаи местата за задържане и лишаване от свобода са доста отдалечени от семействата, домовете и общностите на децата, а редовното общуване често е ограничено. Това допринася за нарастване на страха и несигурността и допълнително влияе върху здравето и благосъстоянието (включително психическото и [психосоциалното благосъстояние](#)) на тези деца и семействата им. Възможно е също децата да са подложени на стигматизиране, ако са установени огнища на зараза в местата за задържане и лишаване от свобода, а така те може да се окажат още повече изоставени и пренебрегнати. Освен това заболяемостта сред персонала може да доведе до намаляване на броя на служителите под приемливите равнища за обгрижване и защита на лишените от свобода деца, което може да увеличи уязвимостта им вследствие от липсата на надзор и грижи, включително уязвимостта им към насилие, малтретиране и negliжиране. Нараства и вероятността те да бъдат затваряни в по-малки пространства, които по-лесно се контролират или надзират.^{vii}

В някои страни мерките за спиране на разпространението на COVID 19 в действителност водят до увеличение на броя на децата, лишени от свобода и до намаляване на броя на освободените деца въпреки амнистиите или заповедите за всеобщо освобождаване, целящи намаляване на пренаселеността в местата за задържане и лишаване от свобода. Тези мерки включват затваряне на съдилищата, прекратяване на наказателните дела или административните производства, ограничения на свободата на придвижване, ограничаване на достъпа на лишените от свобода деца до адвокати или до семействата им, затваряне на границите или по-широко използване на задържанията преди депортиране вместо спиране на депортиранията и настаняване на децата в центрове от отворен тип като алтернатива на лишаването от свобода.

2. Препоръки относно използването на мерки, свързани с лишаване от свобода и на извънредни мерки по време на епидемията от COVID-19

2.1 Основни съображения при прилагането на мерки за действие в извънредни ситуации

Предприеманите от държавите действия за борба с пандемията от COVID-19, засягащи лишените от свобода деца, в това число извънредните мерки, основани на целите на общественото здравеопазване, задължително трябва да спазват стриктно международното право и стандарти в областта на правата на човека. Всички ответни действия трябва да са съразмерни, необходими, обвързани със срокове, подлежащи на преразглеждане, недискриминиращи по отношение на оцененния риск и основани на най-добрия интерес на децата.

- Държавите са длъжни да не използват извънредни мерки по начин, с който неправомерно се ограничават или нарушават правата на децата, включително лишаването им от свобода, като отчитат, че определени права са неотменими^{viii};
- Държавите са длъжни да отделят особено внимание за отчитане на специфичните уязвимости на момичетата и момчетата, на децата, подложени на дискриминация, основана на сексуалната ориентация или половата идентичност, на децата с увреждания, на децата мигранти, търсещи убежище и бежанци, на безотечествените деца, на децата от коренното население, на децата от етнически малцинствените общности, на децата на улицата (бездомни деца, които или работят на улицата, или живеят и спят на улицата сами или със семействата), на децата, свързани с въоръжени сили или въоръжени групировки и на децата от всички други уязвими или маргинализирани групи;
- Държавите следва да гарантират, че извънредните мерки, предприети за предотвратяване, овладяване и ответна реакция на вируса, не водят до продължително задържане на деца, които иначе следва да бъдат освободени или до увеличение на броя на лишените от свобода деца.

2.2 Спазване на международното право в областта на правата на човека и стандартите за детско правосъдие

Държавите остават правно задължени да спазват международното право в областта на правата на човека и стандартите^{ix} в областта на правосъдието за детето, в това число:

- като общо правило да прибегват до арестуване, задържане или осъждане на лишаване от свобода на дете единствено като крайна мярка и за най-краткия подходящ срок;
- да преустановят бързо и окончателно лишаването от свобода на деца въз основа на техния мигрантски статут или този на родителите им, тъй като това не съответства на най-добрия интерес на детето и да забранят задържането на деца имигранти със закон, а забраната да се прилага посредством политики и на практика;
- да се отнасят към всяко лишено от свобода дете хуманно и със зачитане на присъщото достойнство на човешката личност и да гарантират безусловно правото им на справедлив съдебен процес и процесуални гаранции. Публичните органи, в това число прокурорите и съдиите, следва да упражняват правомощията си да постановяват задържане внимателно и разсъдливо, като отчитат крайния характер на мярката задържане под

стража, повишената уязвимост на детето и защитата на най-добрия интерес на детето като първостепенно съображение, особено в настоящите условия на пандемията от COVID-19. Следва преимуществено да се прилагат и да се насърчават алтернативни мерки с всички необходими предпазни мерки за децата и семействата им в настоящия момент;

- да приложат мерки, за да може всяко лишено от свобода дете да поддържа редовни контакти със семейството си чрез кореспонденция и свиждания;
- да осигурят на всяко лишено от свобода дете незабавен достъп до специализирана правна и друга подходяща помощ, както и начин и средства да оспорва законността на лишаването си от свобода пред съд или друг компетентен, независим и безпристрастен орган и бързо решение по всякакви такива дела;
- когато деца не могат да бъдат освободени или когато не са възможни алтернативни мерки, да предприемат конкретни стъпки за подобряване и поддържане на условията в местата, където деца са лишени от свобода, за да отговарят на съответните минимални международни стандарти^x, включително по отношение на съотношението между лишените от свобода деца и надзирателите и да предоставят на децата необходимите услуги.

2.3 Защита от дискриминация

Държавите следва да прилагат мерки за защита срещу дискриминация:

- Държавите следва да осигурят на лишените от свобода деца без дискриминация достъп до същото ниво на здравни грижи и други услуги, каквито са на разположение на децата в общността;
- Държавите следва да въведат адекватни мерки, за да гарантират прилагането на съобразени с аспектите на пола подходи към справянето с извънредната ситуация с COVID-19 в местата, където деца са лишени от свобода, в това число подsigуряване на специалните нужди на бебетата и малките деца, лишени от свобода с майките си, по-специално кърмещите майки;
- Държавите следва да предоставят на лишените от свобода деца същата информация за пандемията, каквато се предоставя на децата в общността, както и информация как да се предпазват, като осигуряват достъпна, разбираема и удобна за ползване от децата информация;^{xi}
- Държавите следва да не задържат живеещи на улицата деца, като отчитат, че заради необикновеното им положение може да е невъзможно да спазват някои от мерките за спиране на разпространението на COVID-19. В тези случаи децата следва да се насочват към националните органи за закрила на детето или към услуги, предоставяни от неправителствени организации.

3. Препоръки за гарантиране на незабавното освобождаване, използването на алтернативни мерки и прекратяването на нови настанявания на деца в местата за задържане/лишаване от свобода по време на пандемията от COVID-19

В съответствие с произтичащите от международното право в областта на правата на човека обвързващи задължения относно [правосъдието за детето](#) и лишените от свобода деца и в съответствие с [Временните насоки на СЗО относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане](#) (Насоките на СЗО за задържане в кризата с COVID-19), [Временните насоки на Междуведомствения постоянен комитет на ООН относно COVID-19: Съсредоточаване на вниманието върху лишените от свобода](#) (Временните насоки на IASC) и [Минималните стандарти за закрила на детето при хуманитарни действия](#)^{xii}, държавите следва да отдават приоритетно значение на отклоняването на децата от системата за наказателно правосъдие и използването на алтернативите на задържане на всички етапи от наказателните или административни производства. За тази цел:

3.1 Приоритет на незабавното освобождаване на деца

Държавите следва незабавно да освободят децата, които могат безопасно да се върнат при семействата си и в общностите си. Когато това е безопасно и с оглед най-добрия интерес на детето, включително повишения риск от заболяване в местата за задържане и като се отчита мнението на детето, държавите следва да отдават приоритетно значение на освобождаването на лишените от свобода деца и връщането им при семействата им, при роднини, в други семейни и базирани в общността алтернативни форми на грижа за децата или в подходящи заведения за здравни грижи:

- Всички деца и полагащите грижи за тях, които са лишени от свобода заедно в резултат от наказателно производство срещу полагащия грижи за несвързани с насилие, леки или дребни наказуеми деяния и онези, които подлежат на освобождаване или чиято присъда изтича скоро;^{xiii}
- Всички деца, задържани под стража в досъдебно производство, независимо от вида на наказуемото деяние, тъй като те се считат за невинни до доказване на вината им;
- Всички деца, лишени от свобода заради статусни нарушения (деяния, които не се считат за престъпление, когато са извършени от пълнолетни);
- Всички деца, изложени на най-висок риск от усложнения вследствие на заразата, в това число децата със съществуващи физически и психични заболявания;
- Всички деца, осъдени за несвързани с насилие, леки или дребни наказуеми деяния и онези, които подлежат на освобождаване или чиято присъда изтича скоро;
- Всички деца в местата за задържане на имигранти;^{xiv}
- Всички деца, задържани по съображения за защита на националната сигурност единствено заради връзка с въоръжена групировка;^{xv}
- Всички други деца, за които е било установено, че е възможно и безопасно да бъдат освободени.

Необходимо е да се обмисли възможността за издаване на заповеди за привеждане в изпълнение на масово освобождаване въз основа на горните критерии и неотложността на ситуацията.

Държавите следва да оказват подкрепа и да работят съвместно със семействата и полагащите грижи лица за създаване на възможности за безопасна реинтеграция на децата^{xvi} след освобождаването им в семействата и в общността в съответствие с най-добрия им интерес, като използват процесите за управление на случаи за закрила на деца в риск, в това число: необходимите разрешения за пътуване, направления за семействата и децата към здравни грижи (напр. за COVID-19), психично-здравни и психосоциални услуги (напр. клинични грижи),

услуги за предотвратяване и противодействие на насилието (в това число основаното на пола насилие), образователни услуги и други възможности.

Стъпки, които **основните участници в системата на правораздаването могат да предприемат за предотвратяване на лишаването от свобода и за освобождаване на децата от местата за задържане и лишаване от свобода** по време на пандемията от COVID-19.

Полицейските органи, органите по изпълнение на наказанието лишаване от свобода, имиграционните служби, служителите на Гранична полиция и служителите в други правоприлагащи органи могат:

- да премахнат глобите, да намалят броя на повдигнатите обвинения, извършените арести и задържанията на деца, включително за нарушаване на ограничителни мерки като вечерен час или ограничения за придвижване;
- да използват техники, съобразени с правата и възрастта на децата и със спецификите на пола, когато взаимодействат с деца;
- да отклоняват децата от системата за наказателно правосъдие възможно най-скоро след първия контакт и на различните етапи в хода на съдебния процес;
- да преразгледат условията за пробация и надзор на децата (особено за свижданията без заграждение между лишените от свобода и посетителите), за да се осигури възможност за физическо дистанциране, когато това е уместно (например използване на технически средства за общуване при свиждания или за надзор);
- в дейностите по прилагане на разпоредбите относно миграцията да отделят и незабавно да насочват всички деца мигранти, търсещи убежище и бежанци и семействата им към съответните длъжностни лица, отговорни за защитата им, за закрила на детето и за осигуряване на грижи.

Прокурорите, адвокатите и служебните защитници, предоставящи правна помощ, могат да се застъпват за:

- незабавно или предсрочно освобождаване на деца от всички места за задържане и лишаване от свобода (съгласно препоръките);
- отклоняване на децата от системата за наказателно правосъдие възможно най-скоро след първия контакт и на различните етапи в хода на съдебния процес;
- преимуществено използване на мерки, несвързани с лишаване от свобода, в това число алтернативите на задържане и програми за отклоняване на децата от системата за наказателно правосъдие (когато това е уместно);
- обявяване на общо помилване, амнистия или издаване на заповеди за масово освобождаване.

Съдилищата могат:

- да намалят откритите съдебни заседания и заседанията със задължително лично явяване, като прилагат алтернативни начини, които не нарушават основното човешко право на детето на справедлив съдебен процес;
- да отчитат последиците за здравето от всяко наказание лишаване от свобода;
- да ограничат и сведат до минимум постановяването на всички наказания лишаване от свобода или мерки, включващи лишаване от свобода, за деца (както на досъдебната и в съдебната фаза на процеса, така и след процеса);
- да отклоняват децата от системата за наказателно правосъдие;
- да увеличат използването на мерки, несвързани с лишаване от свобода, в това число алтернативите на задържане и програми за отклоняване на децата от системата за наказателно правосъдие (когато това е уместно);
- да издават заповеди за общо помилване, амнистия или масово освобождаване.

В хода на процеса по освобождаване на лишените от свобода деца, правителствата трябва да следват препоръките, съдържащи се в Насоките на СЗО за задържане в кризата с COVID-

19 и във Временните насоки на Междуведомствения постоянен комитет на ООН (IASC), за адекватна превенция, изолация, контрол и лечение на вируса.

3.2 Предотвратяване на приемането на нови деца в местата за задържане

Държавите следва да предприемат всички подходящи мерки за предотвратяване на нови настанявания на деца в местата за задържане. Държавите следва да наложат незабавен мораториум върху арестите, принудителното прибиране на бездомни деца и деца, които работят или живеят и спят на улицата, задържанията за 24 часа и други нови настанявания на деца в местата за задържане и лишаване от свобода. Когато обаче компетентен орган определи, отчитайки най-добрия интерес на детето, че настаняването в условия на лишаване от свобода е законосъобразно, необходимо и съразмерно в конкретните обстоятелства, държавите са длъжни:

- да извършват прегледи на всички деца (и полагащите грижи за тях лица, когато са задържани заедно) и да предприемат всички мерки в съответствие с издадените от Световната здравна организация протоколи за опазване на общественото здраве;
- Когато има основание за физическо дистанциране, изолация или поставяне под карантина на дете по здравословни причини, тези мерки следва да се изпълняват в дома на детето или в лечебно заведение, а не в място за задържане.

3.3 Опазване на здравето и благосъстоянието на децата в местата за задържане и лишаване от свобода

Държавите следва да опазват непрекъснато здравето и благосъстоянието на децата, които остават задържани. Децата, които не са обхванати от мерки за незабавно освобождаване и са лишени от свобода по време на пандемията, следва да получат без дискриминация достъп до услуги, необходими за поддържане на доброто им здраве и благосъстояние, в това число здравна помощ за удовлетворяване на свързаните с COVID-19 потребности. Компетентните органи следва:

- да наблюдават здравословното състояние на децата за симптоми на болестта и да предприемат подходящи мерки за лечение и изолация на всеки, който проявява такива симптоми, в съответствие с Насоките на Световната здравна организация за наблюдение на здравословното състояние, изолация и лечение;
- да вземат всички решения за поставяне на дете в изолация по медицински причини единствено въз основа на доказана медицинска необходимост като резултат от клинично решение и по силата на закон или подзаконен нормативен акт;
- да информират децата, поставени в изолация по медицински причини, защо биват изолирани.^{xvii} Ако се налага физическо дистанциране или изолация с цел опазване здравето на детето или на други лица, следва да се прилага карантина в домашни условия или в лечебно заведение в съответствие с насоките на Световната здравна организация;
- да не налагат в никакъв случай дисциплинарно наказание „изолиране в наказателна килия“ на дете по каквато и да било причина, тъй като това е забранено съгласно международното право, включително по здравословни причини; изолацията по здравословни причини не бива да се използва *де факто* като изолиране в единична килия или като наказание;
- да осигурят на децата достъп до адекватно здравеопазване, подходяща храна, образование, правни услуги и услуги за противодействие на насилието (включително насилието, основано на пола), както и други услуги, пригодени към необходимостта от физическо дистанциране или други мерки за ограничаване на заразата;
- да осигурят по-добър достъп до чиста вода, санитарни съоръжения, хигиенни услуги и материали, по-конкретно сапун и вода, и да снабдят местата за задържане и лишаване от

свобода с необходимите почистващи материали, за да се спомогне за предотвратяване и контрол на разпространението на заразата;

- да осигурят персонализирани, съобразени с аспектите на пола и подходящи за детската възраст [услуги за подкрепа на психичното здраве и психосоциална подкрепа](#) за децата и полагащите грижи за тях лица, включително тези със съществуващи проблеми с психичното здраве и психосоциални проблеми и изпитващите дистрес и страх във връзка с COVID-19;
- да прилагат процедури за осигуряване на възможности лишените от свобода деца да имат редовен достъп и контакти с настойниците и семействата си, в това число като:
 - инструктират служителите в местата за задържане и лишаване от свобода да предоставят редовно актуална информация (в това число по телефон или посредством компютър) на семействата за местоположението, здравословното състояние и благосъстоянието на детето, както и на децата за семействата им;
 - осигурят на децата възможност, в съответствие с Насоките на СЗО за задържане в кризата с COVID-19,^{xviii} да поддържат социална свързаност, включително чрез лични свиждания с членове на семейството, като удължат например продължителността на свижданията и въведат график за свиждания, така че да не се застъпват, с цел увеличаване на физическото дистанциране или като се използват технически средства за улесняване на общуването;
 - отменят таксите или разходите за семействата, които може да са свързани с мобилните или цифрови средства, необходими за улесняване на общуването между децата и семействата им;
 - разгледат необходимостта от издаване на специални разрешения за пътуване на родители и роднини, за да им се осигури възможност да ходят на свиждане.
- да наблюдават и коригират броя на служителите и доставчиците на услуги в местата за задържане и лишаване от свобода, където са настанени деца, с цел поддържане на достатъчен персонал, за да се осигурят подходящи грижи и закрила на децата и да се предотврати натоварването им с непосилни отговорности, свързани с поддръжката на местата за задържане, в случай че служителите и доставчиците на услуги се заразят или разболеят, или по друга причина са възпрепятствани да изпълняват задълженията си.

Държавите следва да се ръководят от Насоките на СЗО за задържане в кризата с COVID-19 по отношение на мерките за защита и подкрепа на служителите в местата за задържане и лишаване от свобода^{xix} (например услуги за подкрепа на психичното здраве и психосоциална подкрепа, включително ориентация в уменията за самостоятелна грижа, осигуряване на грижи и подкрепа на служителите и услуги за собственото им психично здраве и психосоциално благосъстояние).

3.4 Защита на децата от насилие, малтретиране и експлоатация

Държавите трябва да защитават правата на децата и да ги защитават от насилие, малтретиране и експлоатация. Компетентните органи следва да предприемат мерки за защита на правата на лишените от свобода деца и за намаляване до минимум уязвимостта им към насилие, тормоз, малтретиране, negliжиране и експлоатация, които могат да се задълбочат от болестта или от мерките за изолация, или да възникнат като вторична последица. Компетентните органи следва:

- да разработят подробен съгласуван план за гарантиране на добре управлявано прилагане на мерки за противодействие на пандемията от COVID-19 на всички равнища на държавното управление по отношение на лишените от свобода деца, който да включва определянето на правосъдието за детето и социалните услуги за деца за дейности от първостепенно значение, да се осигури тяхната непрекъснатост. Наложително е сътрудничеството и взаимодействието на министерствата и/или агенциите на правосъдието, националната сигурност, вътрешните работи, имиграцията, финансите, здравеопазването, социалните грижи и образованието, и на

всички други съответни органи с правомощия в сферата на социалните и здравни мерки (в това число грижите за психичното здраве и психосоциалните грижи), ресурсите, правната и друга подкрепа, и контактите със семействата и общностите;

- да включат децата в процеса на изготвяне на плана, за да се осъществи правото им да изразяват възгледите си и да участват във вземането на решения, които се отнасят до тях;
- да установят и прилагат политики и процедури за защита на децата и механизми за подаване на жалби, включително за предотвратяване на насилие, тормоз, малтретиране и експлоатация;
- да разрешат непрекъснат и редовен достъп и контакти между децата и законните им представители,^{xx} като удължат например продължителността на свижданията и въведат график за свиждания, така че да не се застъпват, с цел увеличаване на физическото дистанциране или като се използват технически средства за улесняване на общуването, като същевременно се спазва поверителността на общуването; използването на мобилни или цифрови средства за улесняване на общуването следва да е безплатно;
- да прилагат принципа за справедлив съдебен процес и процесуални гаранции, включително да осигурят възможност за продължаване на свързаните с деца съдебни заседания или административни производства, запазване на сроковете на задържане по време на досъдебното производство^{xxi} и продължаване на освобождаванията независимо от извънредното положение заради разпространението на COVID-19 (например използване на информационно-технологични решения и гъвкаво работно време и организация на труда, за да се осигурят възможности за извънредни съдебни заседания;^{xxii}
- да допускат проверки на всички места за задържане, в които има лишени от свобода деца, от независими международни и национални правозащитни органи^{xxiii}, от здравните власти и от специализираните органи за закрила на детето, дори в места за задържане и лишаване от свобода, в които може да има огнища на зараза и където може да има изолирани по здравословни причини лица.

4. Източници

Междуведомствен постоянен комитет на ООН, Временни насоки относно COVID-19: Съсредоточаване на вниманието върху лишените от свобода	Оперативни насоки относно лишените от свобода и COVID-19
Временни насоки на СЗО относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане	Насоки на СЗО за задържане в кризата с COVID-19
Служба на Върховния комисар по правата на човека на ООН (СВКПЧ), COVID-19 и измеренията му, свързани с правата на човека	СВКПЧ, Насоки относно Covid-19
Подкомитет за предотвратяване на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание към Комитета срещу изтезанията на ООН	Препоръка на Подкомитета по превенция на изтезанията към държавите страни по Конвенцията и националните превантивни механизми относно пандемията от коронавирус (предварителна нередактирана версия) (приета на 25 март 2020 г.)
Неправителствена организация за реформа на системите за наказателно правосъдие Penal Reform International, Информационна бележка за коронавируса	Информационна бележка , съдържаща рискове и практики от други страни

<i>International Legal Foundation, Пандемията от коронавирус: Насоки за доставчиците на правна помощ за защита на здравето и човешките права на задържаните лица</i>	Действия, които доставчиците на правна помощ могат да предприемат за овладяване на пандемията от COVID-19 и ограничаване на сериозността на последиците за задържаните лица
<i>Международна федерация Terre des Hommes, Ускорено освобождаване на лишените от свобода деца</i>	Изявление , съдържащо насоки, отнасящи се до освобождаването на деца вследствие от COVID-19
<i>Child Protection Area of Responsibility, Набор от ресурси за защита на децата в условията на COVID-19</i>	Набор от ресурси за защита на децата , свързани с мерките за противодействие на COVID-19
<i>Алианс за закрила на децата в хуманитарната дейност, Ресурси за COVID-19</i>	Набор от ресурси за COVID-19
<i>Основни послания и действия за превенция и контрол на болестта, причинена от коронавируса (COVID-19), в училищата</i>	Оперативни насоки за защита на децата и училищата от COVID-19
<i>Междуведомствена мрежа за образование в извънредни ситуации (INEE), Ресурси за новия коронавирус (COVID-19)</i>	Набор от ресурси за COVID-19 и образованието в извънредни ситуации
<i>Референтна група за подкрепа на психичното здраве и психосоциална подкрепа в извънредни ситуации на Междуведомствения постоянен комитет на ООН, Информационна бележка за свързаните с подкрепа на психичното здраве и психосоциална подкрепа аспекти на COVID-19</i>	Информационна бележка за преодоляване на свързаните с подкрепа на психичното здраве и психосоциална подкрепа аспекти на епидемичния взрив от нов коронавирус през 2019 г. (COVID-19)
<i>Интегриране на действията за намаляване на риска и ответна реакция срещу основаното на пола насилие</i>	Набор от ресурси за намаляване на риска от основаното на пола насилие може да се намери тук .

Бележки:

ⁱ В настоящата Техническа бележка терминът „лишени от свобода“ деца, включва децата, които са във „всякаква форма на задържане или настаняване в затвор, или настаняване ... в публична или частна затворена среда, която нямат право да напускат по свое желание, по разпореждане на съдебен, административен или друг публичен орган“ в съответствие с член 11б от Правилата на Организацията на обединените нации за закрила на лишените от свобода непълнолетни („Правилата от Хавана“), член 37 от Конвенцията на ООН за правата на детето и параграф 8 от Общ коментар № 24 (2019 г.) на Комитета по правата на детето на ООН относно правата на децата в системата на правосъдието за детето (CRC/C/GC/24). Вж. и Глобалното изследване на ООН относно децата, лишени от свобода (A/74/136), представено съгласно Резолюция 69/157 на Общото събрание на ООН, което препраща към член 4 от Факултативния протокол към Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание от 2002 година.

- ii „Деца не следва да бъдат задържани по причини, свързани с техния мигрантски статут или този на родителите им, а държавите следва бързо и окончателно да преустановят или премахнат задържането на деца имигранти. Всеки вид задържане на деца имигранти трябва да се забрани със закон, а забраната трябва да се прилага изцяло на практика.“ Съвместен общ коментар № 4 (2017 г.) на Комитета за защита на правата на всички работници мигранти и членовете на семействата им и № 23 (2017 г.) на Комитета по правата на детето на ООН относно задълженията на държавите по отношение на човешките права на децата в контекста на международна миграция в страните на произход, транзитно преминаване, дестинация и връщане, параграф 5. Вж. също [Глобален пакт за безопасна, организирана и законна миграция: Позиция на ВКБООН относно задържането на деца бежанци и мигранти](#) в контекста на миграция; УНИЦЕФ, [Алтернативи на задържането на деца мигранти](#) (февруари 2019 г.); и ВКБООН, [Основни правни съображения относно достъпа до територия на лица, нуждаещи се от международна закрила, в контекста на борбата с COVID-19](#) (16 март 2020 г.).
- iii Настоящият документ е съсредоточен върху децата, лишени от свобода в системите за наказателно правосъдие по съображения за защита на националната сигурност, в това число в системите на военното правосъдие и в местата за задържане на имигранти. Въпросите, свързани с COVID-19 и децата в институции за резидентна грижа, ще бъдат разгледани в отделни, но взаимно подсилващи се насоки (чието публикуване предстои).
- iv СЗО, Временни насоки относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане (март 2020 г.), стр. 1; вж. също Междуведомствен постоянен комитет на ООН, [Временни насоки относно COVID-19: Съсредоточаване на вниманието върху лишените от свобода](#) (март 2020 г.) и Глобално изследване на ООН относно децата, лишени от свобода“, Манфред Новак (2019 г.), Глава 6: Въздействия върху здравето на лишените от свобода деца.
- v Вж. също СЗО, Временни насоки относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане (март 2020 г.) „Общите усилия в световен мащаб за справяне с болестта могат да се провалят без подобаващо внимание към мерките за контрол на заразата в затворите“, вж. също Международен комитет на Червения кръст, [COVID-19: Предпазване на лишените от свобода от заразното коронавирусно заболяване](#) (11 март 2020 г.).
- vi За примери вж. Международна мрежа за правата на детето, [Коронавирусът и децата в местата за задържане](#) (26 март 2020 г.); вж. също Неправителствена организация за реформа на системите за наказателно правосъдие Penal Reform International, [Информационна бележка: Здравеопазване и човешки права на лишените от свобода в затворите](#) (16 март 2020 г.).
- vii Най-общо вж. СЗО, „Временни насоки относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане“, март 2020 г.; Междуведомствен постоянен комитет на ООН, „Временни насоки относно COVID-19: Съсредоточаване на вниманието върху лишените от свобода“ (март 2020 г.) и най-общо „Хюмън райтс уоч“, [САЩ: COVID-19 застрашава хората зад решетките](#) (12 март 2020 г.) и [Свързаните с правата на човека измерения на борбата срещу COVID-19](#) (19 март 2020 г.), стр. 8-10.
- viii Най-малкото правото на живот, правото на всеки човек да не бъде подлаган на изтезания и на друго жестоко, нечовешко или унижително третиране или наказание, правото на всеки човек да не бъде държан в робство или крепостничество и правото да не се прилагат с обратна сила наказателните закони, забраната за произволно задържане, колективно експулсиране и връщане.
- ix Най-общо вж. Комитет по правата на детето на ООН, Общ коментар № 24 относно правата на децата в системата на правосъдието за детето, CRC/C/GC/24 (18 септември 2019 г.; Организация на обединените нации, Минимални стандартни правила на ООН относно правораздаването при непълнолетни лица („Правила от Пекин“) GA 40/33 (29 ноември 1985 г.); Насоки на ООН за предотвратяване на престъпността сред непълнолетните („Насоки от Рияд“) GA 45/112 (14 декември 1990 г.); Правила на Организацията на обединените нации за закрила на лишените от свобода непълнолетни („Правила от Хавана“) GA 45/113 (14 декември 1990 г.); Насоки за действие по отношение на децата в системата на наказателното правосъдие („Насоки от Виена“), Резолюция 1997/30 на Икономическия и социален съвет на ООН от 21 юли 1997 г.; Насоки за правораздаването по въпроси, свързани с деца, които са жертви и свидетели на престъпления, Резолюция 2005/20 на Икономическия и социален съвет на ООН от 22 юли 2005 г.; Примерни стратегии и практически мерки на ООН за премахване на насилието над деца в областта на превенцията на престъпността и наказателното правосъдие (Примерни стратегии на ООН за насилието над деца) GA 69/194 (18 декември 2014 г.).
- x Включително Правилата на Организацията на обединените нации за закрила на лишените от свобода непълнолетни (GA 45/113 от 14 декември 1990 г.); Минимални стандартни правила на Организацията на обединените нации относно мерките, несвързани с лишаване от свобода (GA 45/110 от 14 декември 1990 г.); Основни принципи на Организацията на обединените нации за отношение към затворниците (GA 45/111 от 14 декември 1990 г.).
- xi Това включва подходяща за деца и достъпна информация за епидемичния взрив от COVID-19, симптомите на болестта, как децата могат да се предпазват от нея, възможностите за лечение и друга информация, свързана със здравето.
- xii По-конкретно [Стандарт 20: Правосъдие за деца](#) и [Стандарт 11: Деца, свързани с въоръжени сили или въоръжени групировки](#).

xiii Децата, които живеят със задържано или осъдено на лишаване от свобода основно полагащото грижи за тях лице – обикновено майката, но понякога и бащата или друго основно полагащо грижи за тях лице. Най-общо вж. [Глобално изследване на ООН относно децата, лишени от свобода](#), Манфред Новак (2019 г.), Глава 10: Деца, живеещи в затвори с основно полагащите грижи за тях лица.

xiv Това включва деца (непридружени, разделени със семействата си и тези със семействата си) и семейства в местата за задържане на имигранти преди принудителното им извеждане, когато депортациите са преустановени заради ситуацията с COVID-19. Вж. например Съвет на Европа, [Изявление на Комисаря на Съвета на Европа по правата на човека призовава за освобождаване на задържаните в централите за имигранти, докато продължава кризата, предизвикана от COVID-19](#) (26 март 2020 г.).

xv Децата, които са лишени от свобода заради връзки или предполагаеми връзки с въоръжени сили или въоръжени групировки, включително с групировки, обявени за терористични, са жертви на едно от шестте сериозни нарушения на правата на децата в ситуации на въоръжен конфликт и следва да бъдат третирани като такива. (Допълнителни протоколи към Женевските конвенции, член 77, ал. 2, Първи допълнителен протокол; член 4, ал. 3, Втори допълнителен протокол; вж. също Резолюция 2427 (2018) на Съвета за сигурност на ООН.

xvi Това включва децата в местата за задържане на имигранти, по отношение на които водещият приоритет е незабавното им освобождаване от местата за задържане.

xvii Вж. напр. Национална асоциация на училищните психолози и Национална асоциация на училищните медицински сестри, [Разговори с децата за COVID-19 \(коронавирус\): Помагало за родители](#).

xviii [СЗО, Временни насоки относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане](#) (март 2020 г.), стр. 8, 15, и 21-22; вж. също Междуведомствен постоянен комитет на ООН, [Временни насоки относно COVID-19: Съсредоточаване на вниманието върху лишените от свобода](#) (март 2020 г.).

xix СЗО, Временни насоки относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане (март 2020 г.) и Референтна група за подкрепа на психичното здраве и психосоциална подкрепа в извънредни ситуации на Междуведомствения постоянен комитет на ООН, [Информационна бележка за преодоляване на свързаните с подкрепа на психичното здраве и психосоциална подкрепа аспекти на епидемичния взрив от COVID-19, версия 1.1](#) (февруари 2020 г.)

xx Децата, търсещи убежище или бежанци, включително когато са задържани, имат право да поддържат контакт с Върховния комисариат на ООН за бежанците (ВКБООН), вж. Насоки на ВКООНБ относно задържането, 2012 г. и Заключение № 85 (XLIX) на Изпълнителния комитет на ВКООНБ, 1998 г.

xxi В случаите на деца не бива да се прилага мярка за неотклонение задържане под стража в досъдебното производство освен като крайна мярка в най-тежките случаи, след като са били сериозно обмислени възможностите за освобождаване, настаняване в общността и отклоняване от системата за наказателно правосъдие. Вж. Комитет по правата на детето на ООН, Общ коментар № 24 (2019) относно правата на децата в системата на правосъдието за детето (2019 г.) CRC/C/GC/24, параграф 86.

xxii Вж. напр. Международна правна фондация (The International Legal Foundation), [Пандемията от коронавирус: Насоки за доставчиците на правна помощ за защита на здравето и човешките права на задържаните лица](#) (март 2020 г.).

xxiii СЗО, Временни насоки относно превенцията и контрола на COVID-19 в затворите и местата за задържане (март 2020 г.), стр. 5; Междуведомствен постоянен комитет на ООН, Временни насоки относно COVID-19: Съсредоточаване на вниманието върху лишените от свобода (март 2020 г.) и Подкомитет за предотвратяване на изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание към Комитета срещу изтезанията на ООН, Препоръка на Подкомитета по превенция на изтезанията към държавите страни по Конвенцията и националните превантивни механизми относно пандемията от коронавирус (предварителна нередактирана версия) (приета на 25 март 2020 г.).

С подкрепата на:

